

nr.3, 8 nov. 2021

OPT

motive

săptămânal de cultură

lumile noastre nu se suprapun. vei supraviețui de fiecare dată rupturii
pentru oamenii și locurile noi care ne așteaptă.

Andra ROTARU

Foto: Cătălin D. Constantin

OPTm

Țăcăniții copilăriei mele

Liviu G. Stan

Dacă nu mă păcălește memoria, am luat prima oară contact cu literatura lui Bohumil Hrabal în clasa a IX-a. A fost dragoste la prima citire: micuță și subțirică, mă aștepta pe un raft de la Biblioteca Județeană, pitită între două volume de Čapek – „O singurătate prea zgomotoasă”. Cartea aia m-a făcut K.O. și a devenit unul dintre romanele mele de suflet. Dar Hrabal nu exercita asupra mea doar o hipnoză stilistică, ci mă introducea într-o lume atât de cunoscută, încât bariera ficțiune-realitate servea doar ca o distanțare procedurală față de un fenomen de oglindire. Căci provin dintr-un mediu de factură hrabaliană. Țăcăniții lui Bohumil sunt țăcăniții Brăilei postcomuniste în care am crescut. Țăcăniții lui Bohumil se rătăcesc în istorisiri exagerate, pline de piruete histriionice, la fel ca țăcăniții copilăriei mele, care alcătuiesc, într-o anumită măsură, și perioada de pionierat a instinctelor mele epice.

Numai dacă mă gândesc la vecinii de bloc, și-mi iese rapid de-un TOP 10. Îl voi invoca, bunăoară, pe Marian Somalezu'. Doldora de povești tipu'. Într-o zi, o cățea a fătat pui negri într-o cazemată din cartoane și bolțari pe care mi-o încropisem în spatele blocului. Așa începe epoca Somalezu'. I se zicea Somalezu' pentru că ta-su lucrase pe vremea lui Ceaușescu în Somalia. Locuiam în același bloc, stătea în apartamentul de lângă și era coleg de clasă cu soră-mea. Obişnuiam să petrec mult timp cu el. Somalezu' era foarte talentat la desen, dar n-avea toate fişele pe casă. Umbra cu urechile-i clăpăuge prinse cu fâşii de scotch, ca să i se îndrepte, zicea el, şi desena obsesiv două personaje, ilustrate ca-n benzile cu supereroi: Iisus şi Saddam Hussein. Erau anii războiului din Irak, de-aia Saddam. Bineînţeles că toţi din cartier eram fascinaţi şi ne ţineam după el ca albinele după îngheţată. Chiar dacă era cu mulţi ani mai mare decât noi, doar printre puşti se simţea în largul său. Una dintre ideile lui Somalezu': „Dacă puii beau lapte, o să intre diavolul în ei, că-s negri”. Altă idee marca Somalezu': „Diavolul trăieşte în canalizare, aduceţi-vă cruciuliţele din casă ca să-l izgonim”. Erau şi anii de glorie ai lui Michael Jackson, aşa că Somalezu' avea o ipoteză şi pentru asta: „Michael Jackson e diavolul!” Şi a trecut la acţiune. A luat o bucată de cretă şi l-a desenat pe Michael Jackson cu aripi de grifon şi copite de ţap pe-un perete în viitoarea casă a scării din blocul cu 8 etaje care se construia în cartier. După care a dat foc unor gunoaie şi a adus mai multe sârme

şi fiare, zicându-ne: „Le băgaţi în foc până se-nroşesc şi-l loviţi cu ele, ca să-l gonim pe diavol”. Ne tăvăleam de râs, dar am acceptat misiunea, era ca-n filme. Ne-a cerut să folosim şi metode orientale, văzând că aripile de cretă nu dispăreau, iar copitele nu se retrăgeau în călcâie: „Aruncaţi cu pietre!” O rafală de pietre a ricoşat în toate direcţiile.

Timp în care ta-su, alt reacţionar de seamă, îşi vărsa frustrările că încă se afla sub blestemul televizorului cu lămpi, înfigând bolduri în antenele de pe bloc ale vecinilor care izbutiseră să se căpătuiască cu Telecoloruri.

Puţin mai la vale, peste câteva şosele, cum treceai de clădirile de cărămidă ale fabricii de bere „Nova”, unde a lucrat bunicul meu, te întâmpina turbăria cheiului de lângă şantierul naval. Aici domnea un pescar poreclit Inimă Rea. N-am idee de ce i se spunea aşa. Inimă Rea nu dădea la peşte cu o undiţă profesională, ci se fălea cu o cracă şlefuită minuţios şi unsă cu lac de mobilă. N-avea plasă, venea de obicei cu un dres în care vâra captura. Şi cel mai important aspect: Inimă Rea era un tonomat de aventuri pescăreşti. Iar una dintre poveştile lui acvatice suna aşa: într-o dimineată din tinereţea-i de taur comunal, Inimă Rea dăduse o luptă de proporţii mitologice. Prinsese în Groapa Stâncii (o baltă din Insula Mare) o... sireună. Cum izbutise asta? „Mi-am scos-o din chiloţi, o aveam cât o ştiucă de lungă, măi dracilor, şi-am intrat în apă. Şi ce să vezi? Duduia m-a înhăţat de ea şi nu mai voia să-i dea drumul! Ce m-am mai zbatut atunci! Mi-era c-o să mă lase fără bijuteria din-

tre craci. Până la urmă, am învins-o, dar, fiara mă-sii, a trebuit s-o iau de nevastă!”, povestea moşul şi niciunul dintre noi nu şi puneă întrebarea esenţială: era sau nu dresul acela dresul sirenei?

Tot pe malul Dunării îl puteai uneori întâlni pe Dricaru'. I se zicea aşa fiindcă era şofer de dric. Conducea un Mercedes argintiu imprimat cu următorul slogan: „Noi ducem mortu' cu tot confortu'”. În unele zile, la sfârşitul programului, maşina Dricarului se strecura prin magazinele de cereale de lângă Zona Liberă a portului, hurducându-se pe uliţele cu piatră cubică, şi parca lângă apă, în umbra barjelor ruginite ce ornamantau în anii 1990, ca nişte fosile postapocaliptice, talerul portuar al oraşului. În timp ce asfinţitul capitonea marginile cerului deasupra Munţilor Măcin, Dricaru' cobora cu o căldare printre pietrele promontoriului, lua apă din Dunăre, apoi rupea cu dinţii mai multe pliculeţe cu şampon, turna conţinutul în găleată şi începea să-şi spele dricul. Plimba buretele pe capotă şi portiere cu o mină sacră. Şi-a trecut multă vreme până să aflăm de ce afişa grija asta maniacală. Nu maşina era subiectul, ci apa. Îşi spăla dricul doar cu apă luată direct din Dunăre, nu prelucrată (a se citi *profanată*) prin bazinele CUP Dunărea (uzina de apă). Motivul? Secretul avea să ni-l divulge un beţiv sincer din cartier, care obişnuia să frecventeze aceeaşi cârciumă în care mai poposea câteodată şi Dricaru'. După câteva pahare de rom, oful şoferului a ieşit la lumină. „Bunică-său a murit înecat în Dunăre, la Cotu' Pisicii. Unchi-său s-a înecat tot în Dunăre, lângă Calafat. Şi ta-su

Cum scrie Abdulrazak Gurnah

Cornel Bălan

După ce am lecturat mai întâi *Ultimul cadou* (2011), apoi *Paradis* (1994), am fost încântat că anul acesta premiul s-a dus la Abdulrazak Gurnah. De la Alice Munro încoace, dintre cei premiați, nu am avut un scriitor mai pe gustul meu. În plus, cele două cărți citite de mine nu par scrise de aceeași persoană – au stiluri, subiecte și decorațiuni diferite, deci încă un motiv de laudă. E de necrezut că până la optsprezece ani, când ajunge în Marea Britanie, ca refugiat, nu cunoaște deloc limba în care se exprimă la nivel de Premiu Nobel pentru literatură, sau că primul lui serviciu a fost cel de îngrijitor la spital.

Gurnah este un scriitor versatil, inteligent, care stăpânește la fel de bine atât narațiunea, cât și dialogul.

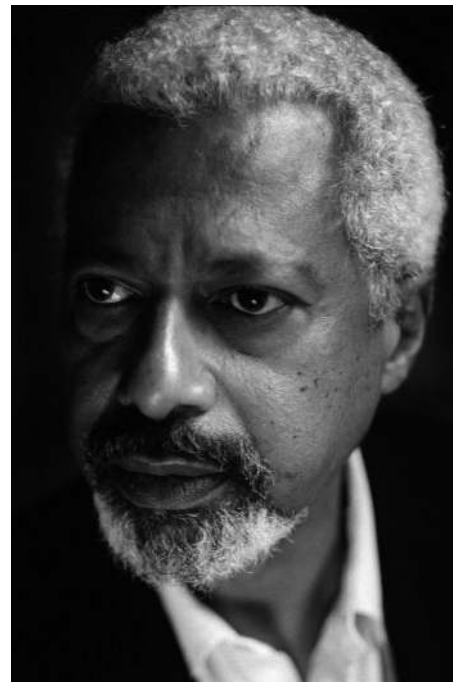
Acțiunea romanului *Paradis* se desfășoară pe teritoriul actualei Tanzanii în perioada colonizării germane, cândva în anii dinaintea de Primul Război Mondial.

Personajul principal este un copil și mai târziu adolescent, de o frumusețe

neobișnuită, pe nume Yusuf, care este dat de către părinți „unchiului” său influent, Aziz, ca un amanet pentru o datorie pe care nu o mai pot plăti. Dacă părinții ar face rost de bani, mai târziu ar putea fi răscumpărat; este un lucru pe care copilul îl speră, dar cum despărțirea a fost bruscă, el nu are niciun fel de informații asupra târgului pe care el însuși îl constituie. De la viața simplă, rurală, Yusuf este aruncat în agitația urbană a Africii de Est precoloniale – o lume în care negri musulmani, misionari creștini și indieni din subcontinent coexistă într-o fragilă ierarhie socială.

În fine, o cronică de carte nu poate face nicio dezvăluire în ce privește finalul, dar trebuie să spun că e cel mai surprinzător final pe care l-am întâlnit vreodată la o carte bună.

În curând, romanele lui Abdulrazak Gurnah vor apărea la Editura LITERA.

Plimbări berlineze

Cătălin Ghiță

Am iubit încă din prima zi acest oraș, ba chiar din clipa în care am coborât, prudent și ezitant, din autobuz pentru a ajunge la mica, dar cocheta locuință din Boxhagener Platz (dotată cu arhaice sobe de cărbune), atunci când bătrâna amabilă m-a îndrumat cu familiare gesturi est-europene spre adresa căutată, adăugând complice: „Friedrichsain... Ja, eine schöne Ecke” („Friedrichsain... Da, un colțisor frumos”).

Presupun că declanșatorul subitei stări de empatie era parfumul de tristețe demnă care impregna zidurile înnegrite ale cetății lui Wilhelm al II-lea. De altfel, tocmai acest aer de indelicibilă resemnare în fața trecutului o distinge de alte mari capitale europene.

Orice ghid turistic recomandă pelerinajele canonice la locurile consacrate. Alexanderplatz, luminoasa piață botezată în onoarea țarului Alexandru I (care a vizitat Berlinul în 1805) îți aduce aminte că a fost iubită peste măsură de Döblin. Hackescher Markt, în prelungirea celebrei Oranienstrasse, rămâne nobilă și austeră, iar Savigny Platz, cu zecile de anticariate și de imbis-uri orientale, salvează onoarea cosmopolitismului. Kreuzberg este destinația preferată a studenților, a boemei intelectuale și a artiștilor experimental. Sectoarele conservatoare rămân Dahlem (zona rezidențială din jurul Universității Libere, presărată cu oaze de verdeață) și, desigur, Charlottenburg și Bellevue, cu atmosferă tipic franțuzească și cu palate baroce. Orice itinerar veți alege, nu uitați să zăboviți măcar câteva minute pe malul râului Spree.

tot în Dunăre! La Gropeni...”. Prin urmare, Dricaru’ își spăla mașina cu apă doar teoretic. Practic? Săvârșea o slujbă păgână de pomenire.

Sunt doar câteva exemple din panopia mea hrabaliană.

Brăila se află în acea particulă de 10% din teritoriul României arondată geografic Peninsulei Balcanice. Când mă duc la părinți în vizită, îmi place să spun că dau o fugă până-n Balcani. De altfel, nici nu prea mă consider „european”, cel puțin

nu după standardele identitare ale Comisiei Europene, și asta nu neapărat pentru că aș fi un eurosceptic, ci mai degrabă un europesimist – în sensul că europenitate „unională” îmbuteliată la Bruxelles îmi pare a fi mai degrabă un tăvălug de clonare ideologică decât un pachet de politici prietenoase mozaicului etnic european. În fine...

Ele, personajele de mai sus, reprezintă pentru mine, în felul lor și până la un punct, niște „povești minunate”. Fiindcă,

în felul lor și până la un punct, extrag pe viu din realitate „minunea noastră cea de toate zilele”, ca să citez titlul unui volum de povestiri hrabaliene. Iar „arătări” precum Somalezu’ sau Dricaru’ sunt în labirintul meu afectiv niște indici vitali dintr-un meridian ce trece nu doar prin Mitteleuropa lui Hrabal, ci și prin lumile dispărute ale lui Ivo Andrić, Bora Ćosić, Dubravka Ugrešić sau Aleksandar Hemon.

Catrinel Popa: Un șal de cașmir

Pe Catrinel poți s-o vezi adeseori prin Facultatea de Litere, mai ales prin zona bibliotecii. Are un fotoliu special, pe unul dintre coridoarele care duc la Matematică, un fel de cuib, în formă de lingură. Dacă nu-i acolo, înseamnă c-a plecat la plimbare. Mă refer la fotoliu, care se telepoartă oriunde, încât sunt zile în care poți să vezi pe deasupra Bucureștiului un fel de ghiulea galbenă, care e de fapt fotoliul lui Catrinel. Uneori, din el zboară pagini, în special din romane. Odată s-au așternut câteva sute în fața Bisericii Colțea, iar cineva zicea c-ar fi fost integral *Lupul de stepă*. Însă către seară totul se evaporase fără nicio explicație. Sunt și situații în care umblă însoțită de personaje ciudate, îmbrăcate în haine de epocă, hibridi, câini vorbitori și altele, care pe timpul nopții dorm în Sala Vianu. Săptămâna trecută am văzut-o la o terasă din spatele Palatului Suțu. Ce faci Zenob, m-a întrebat ea, ai băut vreodată *aqua vitae oculta*? Avea în față un pahar lung, cu un lichid verde și mi-am închipuit imediat că la el se referă. Oh, nu! A râs ea, asta e un fresh de kiwi, n-are legătură. Te întrebam, așa, pentru că strâng informații pentru un tratat de elixire pentru zenobi.

1. Ce obiect a avut însemnătate în viața ta, îl consideri norocos ori se leagă de o întâmplare decisivă?

Aș mărturisii că mi-e cam greu să aleg un singur obiect pentru că sunt o ființă anxioasă și, în consecință, destul de superstițioasă. Aceste trăsături mă împing să mă atașez nepermis de tare de fel de fel de obiecte. Pe vremea studenției, la examene obișnuiam să port doar anumite rochii sau bluze dacă se întâmplase să am baftă când le îmbrăcasem pentru prima oară. Sunt convins că studenții mei s-ar amuza copios dacă ar afla, de pildă, că la admiterea la masterat (era examen dur, pe vremea aia, o admitere „de foc”, două probe, scris și oral, și destul de mulți candidați pe un loc), eu adusesem cu mine, în rucsac, un șal gros, de cașmir, cu modele orientale, pe care nu aveam cum să-l port pe umeri (examenul se desfășura în miezul verii și afară erau peste 35°C), așa că, în condițiile date, purtat pe umeri sau în jurul gâtului, șalul respectiv, oricât de norocos, nu m-ar fi ajutat să mă concentrez. Pe de altă parte, fiind vorba de un obiect de care nu mă înduram nici în ruptul capului să mă despart la un examen (se dovedise un tovarăș de nădejde la sesiunea din iarna anului patru), m-am văzut nevoită să recurg la o soluție de compromis: am luat șalul cu mine, dar în bagaj. Nici în ziua de

azi nu m-am lecuit de asemenea apucături. De pildă, nu mă îndur să mă duc la cursuri sau la conferințe fără un inel de argint, cu o piatră lunguiață de coral, pe care l-am primit în dar de la mama. Ori de câte ori simt că mă sufocă emoțiile și risc să-mi pierd șirul ideilor, mă uit o secundă la piatra roșie și lucrurile reintră pe făgașul lor, ca prin farmec. Cred că bijuteriile sunt, oricum, pe primul loc în ierarhia mea în clipa de față. Poate și pentru că sunt mai ușor de transportat, ocupă loc puțin în bagaj (detaliu important pentru cei care călătoresc mult și nu se pot despărți de lucrurile preferate). În plus, mă relaxează organizarea cerceilor, de exemplu, în felurite casete (aș mărturisi că foarte puțini dintre acești cercei ajung să fie efectiv purtați, însă îmi place enorm să-i scot din când în când din cufărașele lor, să-i privesc, să-i mai probez pe câte unii), uneori îmi vine chef să mai modific vreun accesoriu sau chiar să meșteresc eu câte un „zorzon”. Însă dacă ar fi vorba – pentru a reveni la *nos moutons* – să aleg o singură „piesă” de care nu pot să mă despart și care are însemnătate în viața mea, mă voi opri la un pandantiv minuscul, o cruciuliță cu brațe egale și care, de la distanță, poate fi confundată cu o floare. Am cumpărat-o cu mulți ani în urmă de la biserica Sf. Nicolae Dintr-o zi, de lângă facultate. De ea mă leagă și o întâmplare destul de ciudată, care mi-a întărit convingerea că acest pandantiv a fost făcut special pentru mine.

2. Povestește-ne!

Într-o primăvară, acum multă vreme, când pornisem împreună cu Anca, prietena mea din facultate, într-o excursie de la Geneva spre Lausanne, am băgat de seamă că lăncșorul cruciuliței se rupsese și atârna – fără pandantiv – de unul dintre nasturii bluzei mele. Mai exact, Anca a observat lucrul ăsta, chiar în momentul când ne pregăteam să coborâm din tren. Să ne întoarcem să căutăm micul obiect pe sub scaune ar fi însemnat să ratăm excursia de o zi la Lausanne, așa că am renunțat la idee. M-am resemnat cu gândul că – la fel ca oamenii – lucrurile au și ele destinul lor. Dacă a fost să-l pierd, îmi repetam mecanic în gând, măcar să se bucure de el cine-l va găsi. Și ce să vezi? Când am ajuns „acasă”, la ușa apartamentului unde eram cazate, chiar lângă ștergătorul de la intrare, mă aștepta

pandantivul meu. De-atunci nu ne-am mai despărțit decât arareori... Și pentru foarte scurte perioade de timp.

3. Cu ce personaj de ficțiune te-ai duce să-ți cumperi pantofi?

Mai mult ca sigur aș alege un personaj din *Vrăjitorul din Oz*. De îndată ce am auzit întrebarea, m-am gândit la *fantasy*-ul lui Lyman Frank Baum. Și asta nu doar pentru că *Vrăjitorul din Oz* era una dintre lecturile mele favorite în copilărie (și, ca să fiu sinceră, se află pe lista scurtă și astăzi!), ci pentru că mulți ani după aceea a continuat să mă urmărească o imagine (nici nu mai știu exact dacă am zărit-o în ediția cu ilustrații pe care o citeam când eram mică sau în altă parte, în vreuna dintre ecranizările acestui fabulos roman pentru copii). Sau poate e pur și simplu o frântură dintr-un vis-ecou al primelor lecturi... Cine știe? Cert este că în secvența despre care vă vorbesc – și care nu mi se va șterge probabil multă vreme din memorie, va rămâne acolo și după ce voi fi uitat aproape orice altceva – se văd niște picioare subțiri, cu ciorapi dungați și pantofi caraghioși, cu fundițe ostentative și tocuri pe măsura fundițelor, ieșind de sub pragul unei case. Picioarele aparțineau Vrăjitoarei celei rele de la miazănoapte, iar casa zburătoare era a Dorotheei, stăpâna admirabilului Toto. Dilema mea constă acum în faptul că nu știu pe care dintre cei trei să-i invit la o sesiune de *shopping*. Înclin să-l iau pe Toto, până la urmă. Sunt sigură că ar fi cel mai nimerit consilier. E dotat cu fler și cu „nas” excelent pentru asemenea achiziții (să mă ierte doamnele, dar îl consider în măsură să ia hotărâri în materie de încălțări mai rapid decât oricare dintre domniile lor!).

Zenob

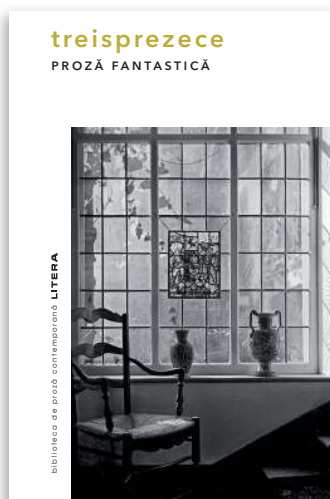
Cristian Teodorescu

În adolescență vedeam uneori pe strada Plantelor, alteori pe lunga stradă Popa Soare, un domn cu părul lung, pieptănat pe spate. Era îmbrăcat într-un costum cărămiziu, cu vestă și cu o cravată cafenie. Domnul se plimba încet, de unul singur, cu capul în pământ. După ce am trecut de vreo trei ori, la date diferite, unul pe lângă celălalt, am început să-i dau bună ziua. Îmi răspundea cu voce politicoasă, oprindu-se din mers pentru câteva clipe.

Domnul în costum cărămiziu făcea parte din colecția mea de oameni ciudați care mă impresionau cu ceva, fiecare în felul lui. Mi-am închipuit că e pictor, deși n-avea barbă. După fruntea înaltă, ar fi putut fi și compozitor. Ceea ce îmi încurca presupunerile era figura lui ridată de soare cu ochi mijiți și nas gros, de țăran de la câmpie.

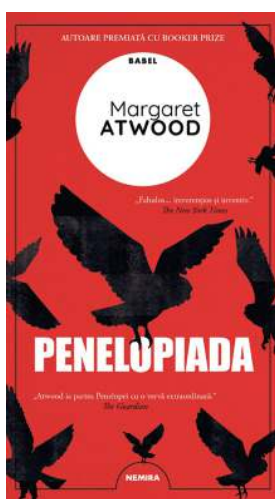
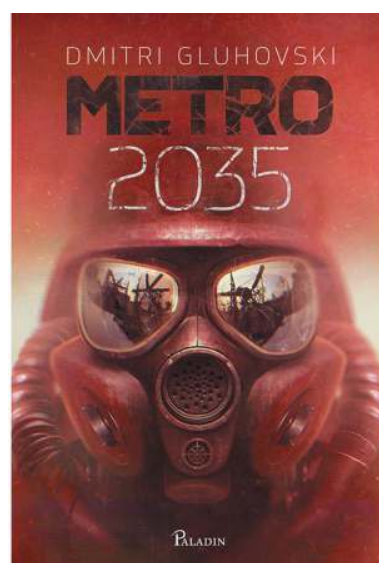
Când am cumpărat un volum de povestiri, în poza de pe coperta a patra l-am recunoscut pe domnul meu. De fapt, am cumpărat cartea datorită pozei. Numele autorului nu-mi spunea nimic, iar titlul cărții nici atât – *Mistreții erau blânzi*. Așadar, îl chema Ștefan Bănulescu! După ce i-am citit și recitit povestirile, l-am decretat maestrul meu secret. Când l-am revăzut, i-am spus apăsător „Bună ziua, domnule Ștefan Bănulescu!”, ceea ce l-a făcut să-mi și zâmbescă odată cu răspunsul.

Câțiva ani mai târziu, îmi făceam lucrarea de diplomă în care era vorba și despre cărțile sale. Profesorul Eugen Simion mi-a sugerat să-i cer o vizită domnului Bănulescu, ca să-l întreb despre cărțile lui. Aveam obrăznicii de student, dar la gândul să-l vizitez pe maestru, tupeul meu s-a topit. I-am telefonat și am stabilit o zi și o oră. Când mi-a deschis ușa, autorul *Cărții Milionarului* îmi zice surprins-amuzat: „Păi noi ne cunoaștem, domnule!”

Treisprezece, Litera, BPC, 2021
Vă mai aduceți aminte de romanul lui Eliade, *Nouăsprezece trandafiri*? Atunci știți că până la urmă rămân doar treisprezece. Ca un elogiu adus lui Eliade, vă propun o carte intitulată chiar așa: *Treisprezece*. A cam fost ponegriț pe nedrept acest număr al timpului fără limite (al trandafirilor rămași), așa c-ar merita reabilitat.

Exact 13 scriitori au trimis povestiri pentru o culegere de proză fantastică. Prin urmare, era firesc să se numească așa. Pe cei mai mulți îi cunoașteți, poate că i-ați și citit: Pavel Nedelcu, Bogdan Răileanu, Iulia Micu, Lucian Mîndruță, Mihai Ene, Cosmin Leucuța, Tudor Ganea, Alexandru Trușcă, Mihail Victus, Octavian Soviany, Iulia Pană, Radu Găvan și eu. **(Doina Ruști)**

Gareth Hinds – Odissea – roman grafic, Humanitas Junior, 2021 & Margaret Atwood – Penelopiada, Nemira, 2021
Sunt două cărți-surori, cu trimitere la Homer. Este vorba despre romanul grafic, realizat de către Gareth Hinds, un rezumat onest al epopeii originale, iar cei care n-au citit poemul lui Homer, pot să afle cel puțin în mare, cum au stat lucrurile în povestea despre Odiseu și Penelopa. Ilustrațiile ajută, de asemenea, la o cunoaștere cât mai bună a faptelor. *Penelopiada*, semnată de Margaret Atwood, imaginează povestea Penelopei și, a celor 12 slujnice ale acesteia, ucise de către Odiseu și de către fiul acestuia. Este o combinație de miniroman confesiv, noir, vocea Penelopei făcându-se auzită din ținutul morților, din lumea lui Hades. Margaret Atwood înaintea teza conform căreia lucrurile nu au stat întocmai ca în versiunea lui Homer. Nu lipsesc nici umorul, fie el și negru, nici morgia tragică inerentă firului narativ original. **(Romeo Aurelian Ilie)**

Gluhovski, Metro 2035, 2021

Romanul lui Dmitri A. Gluhovski, *Metro 2035*, apărut în septembrie, la ART, colecția Paladin, este o distopie cu mesaj puternic, care îți lasă o imagine de neuitat: „Moscova era ca o femeie care murise deja, însă copiii/ din pântecul ei mumificat erau încă în viață.”

Scris cu nerv, cu o construcție impecabilă, romanul se înscrie între cărțile de succes ale acestei toamne. **(Doina Ruști)**

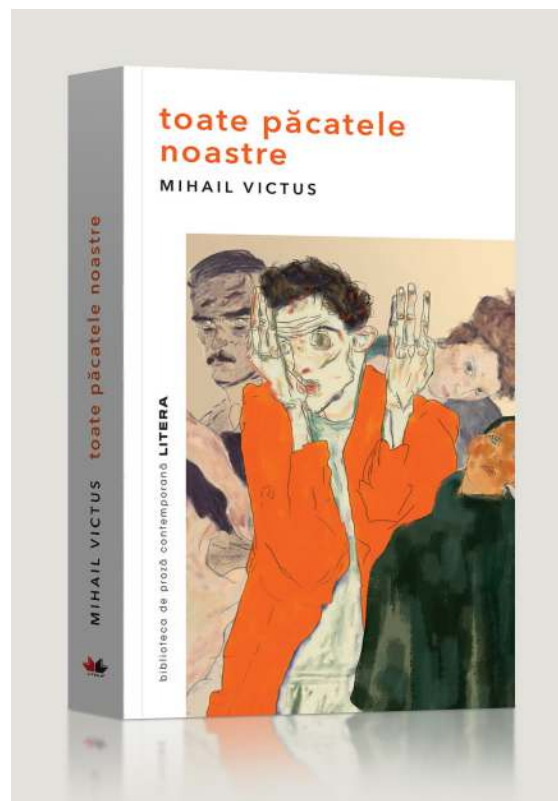

J. M. Coetzee – Moartea lui Isus, Humanitas, 2021
Coetzee încheie trilogia sa distopică – din care mai fac parte „Copilăria lui Isus” și „Anii de școală ai lui Isus” – poate cu cea mai stranie, cinică și bulversantă dintre părți. Nu vă gândiți la un labirint de conotații mistice, în altceva constă complexitatea năucitoare a acestui roman. **(Liviu G. Stan)**

Ioana Nicolae – Tot înainte, Humanitas, 2021

Chiar dacă nu-și schimbă formula față de precedentele sale romane (*Pelinul negru & Cartea Reghinei*), *Tot înainte* cristalizează un „paradis în destrămare”, așa cum am fost deja obișnuiți, prezentând o viață infantilă, violentată sever de sforile istoriei; este un univers în care entropia și infantilismul își dau mâna și brodează o proză impenetrabilă. **(EL)**

„Proza lui Mihail Victus impresionează prin elementul surpriză, prin dinamica epicității și prin ritmul dens. Este un roman-oglină, căci el înregistrează imparțial tot ceea ce societatea românească actuală duce, aluvionar și pe alocuri inconștient, după sine.” **(Ioana Hodârnău)**

Ierarhii

Doina Ruști

Ce sunt canoanele și cine este creatorul lor? Sunt reguli academice, credințe tradiționale, sunt plasele rutinei, platoșele impostorilor, convenții, vehicule prioritare. Canoanele sunt și *furiile* nevăzute ale unei mode sau ale unei istorii. Iar ele sunt impuse de oameni carismatici, de lideri, vânzători buni, profesori longevivi și încăpățânați etc. Și, bineînțeles, canoanele funcționează prin complicitatea unor intelectuali temători, onești și extrem de activi.

Dar în privința regulilor se știe că nu sunt multe de zis: nimeni nu le iubește, dar toată lumea încearcă să le respecte. Constant și masiv blamate, canoanele clasicismului s-au dovedit utile, după cum regulile rutiere fac posibilă circulația. Așa stau lucrurile și în privința normelor ortografice care asigură unitatea limbii scrise. Tocmai de aceea, legile instituite printr-o autoritate oficial acceptată n-ar trebui să se discute. Ele sunt doar simple convenții.

Din când în când, în valurile line, apare câte o mică tulburare, un Eugen Ionescu, un mărginaș, de cele mai multe ori cineva

supărat ori dornic să atragă privirile congenerilor mai norocoși. Dar efectele sunt minore, derulate pe termen scurt. În mersul istoriei rămâne doar linia de mijloc, solidă, neclintită, aurită, într-adevăr. Iar aceasta răspunde gustului general, format în școli, susținut de încrederea în tradiție și de modelele așa-zis perene. Acestea sunt datele de bază ale canonului.

Dar dincolo de ele au loc întâmplări infinite. Ce are Homer atât de valoros încât să fi rezistat sute de ani? Întâietatea unei povești. Câți oameni se bucură de frumusețea metrică ori de combinațiile iconice din *Iliada*? Probabil că astăzi doar profesorii de limbi clasice mai știu ce e o *metaforă homerică*. Totuși, numele lui Homer este cunoscut unei bune părți din populație. Homer nu se studiază în școli, dar este pomenit în emisiuni TV de divertisment, adus în actualitate prin filme ori prin personajele sale, intrate pervers în viața prozaică. Iar *promovarea* lui nu ține de vreun interes economic, ci de țesătura fină pe care se cos și se descos visele oamenilor, adică pe fundamentul nevăzut

BAUDELAIRE

[Versuri lăsate la un prieten absent]

Amice, la tine vin iar
S-ascult o limbă omenească,
De parcă unu-ntre barbari
Atena vrea s-o regăsească;

Fiindcă printre Kanamari
Vrea Domnul să mă pedepsească,
Între nebuni, nu-ntre măgari
Doresc ca să mă socotească.

Transmite domnișoarei Fanny
(Căci n-o să strige: „Uite, ni!”
Omagiul nefiind grobian)

Salutul unui scriitor;
Lui Lécrivain urează-i spor
Și n-o uita pe draga Jeanne!

trad. Ioan Pop-Curșeu

al educației, acuzată în fiecare secol de fragilitate și vulgarizare.

În contextul acesta are loc promovarea scriitorului viu. Adică pe un fond de educație comună, în condițiile în care funcționează încă estetica lui Aristotel și în care manifestarea cea mai populară a omului se consumă la nivel epic.

Cea mai frumoasă poveste

Mihai Ene

Există enorm de multe povești extraordinare în istoria culturală a lumii. Povești extraordinare, emoționante, cu o simbolistică bogată, care dau seamă de tot ce înseamnă omul și umanitatea, dar și natura, universul, temerile sau idealurile societății. De la poveștile care au construit civilizații, de la *Epopoea lui Ghilgameș* și *Odiseea*, istorisirea aventurilor lui Ulise/Odiseu, până la cele care au construit religii, povestea iluminării lui Siddhartha și cea a Fiului Omului și al lui Dumnezeu, Iisus din Nazaret, cel care a venit să aducă iubirea și o nouă înțelegere a relației dintre om și divinitate. De asemenea, cântecele eroice legendare, care aduc poveștile pline de virtute și eroism ale Cidului, Nibelungilor, ale lui Roland sau ale oștii lui Igor, dar și alte povești pline de fantezie și semnificații, cum sunt cea a celebrului hidalgo Don Quijote sau a tragicului prinț al Danemarcei, Hamlet, povești de dragoste superbe și triste, ca cea a lui Romeo și a Julietei, dar și a tânărului Werther, povești despre cunoaștere și sensul existenței, precum cea a lui Faust, dar și poveștile moderne, problematizante, precum cele ale eroilor lui Hugo, Dickens, Dostoievski, Tolstoi, Gogol, Kafka, Th. Mann, Proust etc. Oricare dintre ele poate fi considerată „cea mai frumoasă poveste

a lumii”, în funcție de criteriul determinant pe care ni-l fixăm în aprecierea acestor capodopere ale umanității.

Totuși, mă voi opri doar la – alte – trei povești, din mai multe zone și de facturi radical diferite, care nu numai că m-au impresionat, dar care reprezintă pentru mine mai mult decât niște simple povești, au devenit repere esențiale în diverse momente ale vieții mele:

Romanul *Parfumul*, de Patrick Süskind, dezvăluie o poveste extraordinară, pe care o consider cea mai reușită parabolă despre geniu din istoria literaturii. Eroul, înzestrat cu un simț olfactiv ieșit din comun, capabil chiar să compună în minte mirosuri, devenite adevărate concepte, are toate semnele naturii sale excepționale: născut în condiții precare, va fi însoțit de moarte în toată existența sa, el singur scăpând cu viață din toate încercările grele prin care trece. După ucenicia la un maestru al parfumurilor, va deveni obsedat să creeze parfumul ideal, capabil să seducă și să înrobească pe oricine. Asta presupune sacrificii și încălcarea tuturor legilor umane, ajungând la crimă. Evident, reușește, iar în final, odată ce idealul a fost atins, nu-i mai rămâne decât o sinucidere simbolică, fiind devorat tocmai de adoratorii creației sale. Din păcate, povestea a

fost ecranizată într-o producție cinematografică ce reușește să rateze toate nuanțele subtile și toate semnificațiile importante ale romanului, transformând această parabolă într-o poveste moralizatoare a unui banal criminal în serie.

O poveste despre paideia și despre importanța combinației dintre cultură și libertate propune celebrul film *Societatea poezilor dispăruți*, o aventură a formării unor adolescenți prinși între atmosfera conservatoare a unui colegiu de-acum mai bine de jumătate de secol și exuberanța tinereții și a descoperirii lumii.

Și dacă prima poveste este una imaginară, parabolică, iar a doua, deși se inspiră din realitate, are partea ei ficțională, ca orice narațiune bună, ultima poveste pe care v-o propun este tot una tragică, dar de această dată complet reală și cu atât mai teribilă și mai emoționantă: *Jurnalul Annei Frank*, acea poveste incredibilă a unei fete care trebuie să reziste într-una dintre cele mai crude perioade ale modernității, teroarea nazistă din timpul războiului, și căreia îi cade, în cele din urmă, victimă. Ea reprezintă o *summa* a tuturor dramelor cu substrat ideologic ce au produs victime inocente în condiții de o cruzime și o înverșunare antiumanistă greu de imaginat chiar și de cei mai înzestrați creatori de distopii.

Scrisori din Santiago de Chile

Sebastián Teillier

Am citit ieri că am fi sub stăpânirea Mercurului retrograd. Doresc să vă spun că, fiind biolog și materialist până-n sânge, nu pot să dau credit la treburile astrologice, dar uite că mi s-au întâmplat multe lucruri surprinzătoare și neașteptate... în șir.

Aș vrea să vă împărtășesc măcar unul.

Meseria mea este de botanist, unii zic „profesia”. Mie îmi place așa: „meseria”. Am învățat-o singur, între 18 și 20 de ani, și apoi am fost cât de cât discipol al profesorului meu bistrițean Ion Cristureanu (RIP), profesor la Facultatea de Biologie, Universitatea din București. La revenirea în țară, în 1981 – trec anii... – am reușit prin vocație și încăpățănare să trăiesc din meseria aceasta frumoasă și mai puțin cunoscută.

Munca ne duce des pe teren și terenul este plin de surprize, bune și mai puțin bune, rele și altele mai greu de calificat. Joia trecută m-am dus cu o colegă, alături de care lucrez de mulți ani, să vedem flora unui teren în apropierea orașului Santiago. Fusesse cândva un loc frumos, cu papură și trestie, cu stufăriș de sărătură. Azi, este uscat, v-am mai povestit despre sece-ta noastră, încă o dată am avut dovada ei, dar deviez de la subiect. Cum am declarat mai târziu, oficial, era ora 15:45, iar Rosemarie se uita la ceva dubios printre plante. Îmi zice – fii atent, aici e un cadavru. Creierul meu nu a vrut să se conecteze la realitate și am zis „o fi un rest de animal”. M-am apropiat și totul dintr-odată s-a făcut ciudat, ciudat: niște pantofi albi, lăsați

ordonat unul lângă altul, rămășițe de haine sfâșiate, oase umane peste tot. Am fugit de acolo și ne-am uitat unul la altul, între-bându-ne ce să facem. Vom face ce trebuie... Știam că însemna să stăm acolo până târziu, să dăm declarații la poliție, inclusiv să fim citați la tribunal s.a.m.d. Și-așa a și fost. I-am spus proprietarului ce am pățit, el a dat telefon la poliție, iar primii polițiști au apărut peste o jumătate de oră. Erau atât de stângaci că nu ne venea să credem. Ne-au luat declarația de două ori, apoi am așteptat poliția specializată, care a ajuns odată cu noaptea. Ca echipament aveau niște lumini și cam atât. Pe sāraca Rosemarie au făcut-o să se ducă din nou la locul respectiv. În fine, pe scurt, am plecat de acolo la ora 10, cu o adeverință în care scria că putem circula, că am fost reținuți pentru declarații etc. După zece noaptea nu ai voie să ieși din cauza Covidului.

În timp ce ne întorceam acasă cu mașina, ne-am întrebat de mai multe ori ce s-ar fi întâmplat dacă nu ziceam nimic,

era o posibilitate, nu?! Deși nu cred. Amândoi îi aveam în minte pe cei 3000 de oameni de stînga, dispăruți prin grija militarilor, între 1973 și 1988. Poate că și pe omul nostru din care mai rămăseseră numai oasele, albite de timp, îl căuta cineva și ar vrea să știe dacă mai este printre cei vii.

V-am rămas dator din scrisoarea trecută cu două subiecte: alegerile în Peru și în Chile. În Peru, profesorul Pedro Castillo a bătut-o la voturi pe Keiko Fujimori, dar ea încă protestează, face reclamații legale și-l acuză de fraudă pe profesor. Tocmai ea, care este favorita puterii și a oamenilor din media!

La noi s-a ales, pentru prima dată în istoria republicii, un șef politic al districtului, în Santiago, unde sunt cam 8 milioane de locuitori din cei 18 milioane din țară, ca un fel de déjà-vu, cu trimitere la anul 1973, când a fost ales un reprezentant al Democrației Creștine, sprijinit neoficial de dreapta, care a votat masiv pentru el. Oamenii de rând nu prea s-au dus la vot, deși candidata stîngii era interesantă, însă prea tânără, fără experiență. Au votat cu ea doar 20%... Nașpa, nu?

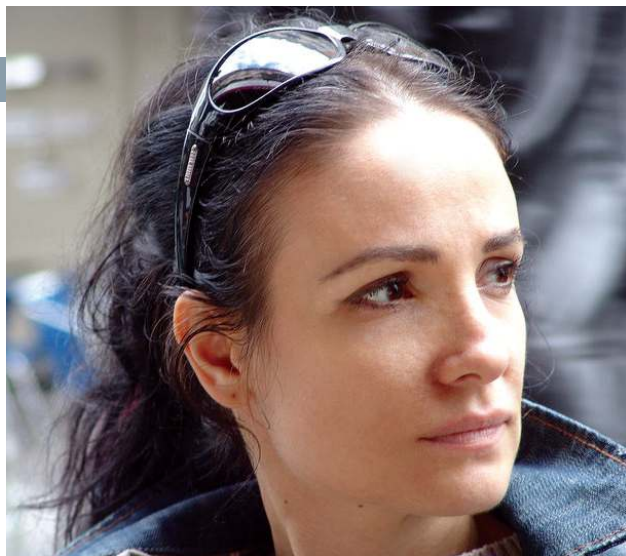
A venit iarna. Dacă religia creștinilor s-ar fi inventat în emisfera noastră, pe 24 iunie ar fi Crăciunul! La noi, băștinașii mapuche sărbătoresc „Wetripantul”, un fel de întoarcere a Soarelui, când ziua începe să fie mai lungă decât noaptea.

Numai bine!

azi

Ligia Pârvulescu

ca un personaj semi-tragic
care se lovește de rama tabloului,
dă-mi senzația supunerii față de evitabil
și devotamentul câinelui față de stăpanul cel crud
atașamentul copilului față de mama care-l sugrumă în fașă
și tremurul condamnatului în fața plutonului
lasă-mă doamne măcar azi
să fiu femeie
pentru că azi
am văzut un bărbat care mă iubea –
vedeam bine că m-ar fi primit
sub talpa lui.

Materiile întunecate

Andrei Șerban

Trilogia *Materiile întunecate* (cele trei volume, publicate între 1995 și 2000), semnată de Philip Pullman, i-a adus autorului deopotrivă apelative de genul „autor care otrăvește sufletele creștinilor” sau „cel mai periculos scriitor britanic”, dar și câteva dintre cele mai importante medalii și distincții literare.

Povestea lui Philip Pullman marchează una dintre performanțele incontestabile ale ultimelor decenii. Contrar tuturor invectivelor emane de către „apărătorii” creștinismului, reprezintă o extraordinară metaforă a luptei împotriva dogmelor. Este o trilogie despre esența pură a spiritualității, într-un spațiu în care sufletele iau formă de animal, pentru a deveni adevărați ghizi ai oamenilor în descoperirea de sine. Simbioza emoțională între om și propriul *daimon* e de natură sacră, ca și legăturile totemice. Pullman utilizează termenul *daimon* pentru a defini aceste întrupări animaliere ale spiritului uman, aflate în directă legătură cu sensibilitatea, emoțiile, dar și cu experiența fiecăruia. Într-o lume unde Biserica devine o instituție care reinstaurează totalitarismul,

proiecțiile *daimonice* devin punctul de plecare al unei aventuri demne de proporțiile cosmice ale epopeilor ori ale imaginației miltioniene. De altfel, *Paradisul pierdut* a fost una dintre sursele de inspirație ale romanului (atât titlul, cât și multe dintre tematici sunt preluate din poemul lui John Milton), luându-ne chiar după mărturisirea lui Pullman.

În ciuda celor douăzeci de ani care au trecut de la apariția ultimului volum al

trilogiei, interesul pentru aceste romane continuă să alimenteze reacții, dintre care cea mai reușită avea să se concretizeze în serialul omonim (*Materiile întunecate*) care, spre deosebire de precedentă ecranizare *Busola de aur*, din 2007 (ce îi avea în distribuție pe Nicole Kidman, Daniel Craig și Eva Green), își propune să fie un proiect mult mai ambițios, consistent și, nu în ultimul rând, fidel scrierilor lui Pullman. Serialul al cărui prim sezon a fost lansat în noiembrie 2019 excelează nu doar printr-o interpretare „britanică” autentică, ci și printr-o imagine atractivă și

dinamică, sintetizând atmosfera în spatele căreia se ascunde austeritatea și teroarea inchizitorială pe care autorul o invocă în subtextul cărților sale.

Nu demult, a apărut și în librăriile noastre al doilea volum dintr-o nouă trilogie semnată de Philip Pullman – *Cartea prafului* –, în care autorul se reîntoarce la universul personajelor din trilogia inițială.

Corp, gând și cuvinte în poezia lui Albert Denn

Pavel Nedelcu

Dacă nu v-ați întâlnit până acum cu poezia lui Albert Denn, este foarte probabil să fi pierdut un debut în literatură cu adevărat impecabil - volumul *Îmi pipăi cu frică tălpile*. Nicăieri un poet nu a început mai umil o colecție de poezie, poate doar în parodiile marilor poeme, unde autorul pornea la drum în spiritul unei *excusatio* prin care își accepta rolul de mână palpitândă, condusă de însuși zeul Dionis. „Sunt acel șobolan inocent/ care caută în labirint/ iluzia primei bucăți de cașcaval”, declară Denn în prima sa poezie, deși aceasta, ca și întreaga plachetă, nu se vrea a fi deloc nesperioasă, ci o destăinuire sinceră înfățișând un scriitor la începutul unei călătorii dedalice, la a cărei

destinații necunoscute dar, probabil, recompensatoare, aspiră cu toată inocența și entuziasmul primei chemări la arme. Se configurează această călătorie drept o iluzie: în definiția sa din dicționar, o percepție denaturată; în cazul de față, a unui traseu labirintic pe care șobolanul de laborator îl parcurge demonstrativ, riscându-și pielea ca exemplu pentru cercetătorul-cititor.

Orice deplasare a acestui scriitor-cobai, tradusă prin reflecții profunde în versuri scurte, deseori aforistice, se cere adnotată, interpretată, reținută pentru viitoare aprofundări.

Corp-gând-cuvinte pare a fi triada dialectică perfectă ce străbate acest volum de

poezie de la un capăt la celălalt. Doar la sfârșitul tribulației interioare, a schimbării de perspectivă, a înțelegerii profunde a sinelui, cel care se simte invitat, adică cine răspunde pozitiv la stimulii poeziei filosofice a scriitorului își câștigă locul alături de el în acel „univers paralel” unde „există doi oameni la fel ca noi/ care se iubesc”. O recompensă binemeritată de ambele părți, dacă ne amintim că însuși scriitorul, la răndu-i, plecase la drum șovăitor în căutarea unei iluzii acum concretizate. Teama recurentă a poetului („inima îmi era/ o minge de ping-pong/ ce tot trecea/ de la iubire la frică”) de a explora de unul singur această nouă dimensiune aflată „dincolo de cutie”, „dincolo de gând”, „dincolo de vorbe”, „dincolo de percepția umană a timpului” se va risipi însă doar atunci când cineva i se va alătura în această nouă aventură: „pe o planetă fără copaci/ pe o planetă fără râuri/ fără munți, fără mări/ mai exista un om/ în afară de mine/ și era cel mai frumos loc din univers”.

Albert Denn – *Îmi pipăi cu frică tălpile*, Casa de Pariuri Literare, 2018

Viață de scriitor

Șapte scriitori din lume

Șerban Axinte

Se întâmplă să trăiești într-un poem atunci când tu ca om te identifici aproape total cu literatura (poezia) pe care o citești și o scrii. Lucrurile materiale sunt parcă undeva departe în afara ta. Nu zic că e bine. Ideal este să menținem un echilibru între toate activitățile pe care le avem de făcut. Și, în general, menținem acest echilibru pentru că nu avem încotro. Eu cânt și într-o trupă de rock progresiv (care deocamdată nu dorește să se arate lumii). Cânt împreună cu doi muzicieni foarte buni: Dan Vițu și Daniel Spatar. Le sunt recunoscător pentru că datorită întâlnirii cu ei m-am resuscitat ca muzician după aproximativ 15 ani de tăcere. Tot un poem e și acest proiect, metaforic vorbind.

Viola di Grado

Am avut o pisică, Ada, care, din nefericire, a murit în noiembrie. A fost ființa mea preferată și am avut o relație simbiotică. După moartea ei am avut un vis despre o pisică ce arăta ca ea, dar era mai mică și era oarbă. În următoarea zi am primit un mesaj de la un adăpost local de pisici: găsiseră o pisică ce semăna cu Ada, dar mai mică și oarbă. Am adoptat-o, numele ei e Selma, a fost operată și poate vedea, chiar dacă doar cu un singur ochi. Ne-am petrecut împreună zilele de carantină aici, la Roma. E tare drăguță, curioasă și un pic nebulatică.

Antonis Georgiou

Cipru, având o poziție geografică între trei continente, are și o istorie politică complexă, iar toate acestea sunt reflectate în literatură.

Cu siguranță cei care creează într-un loc anume au unele trăsături comune, nu știu dacă e mult sau puțin. Și, în același timp, fac parte dintr-un întreg mai general. Vorbind despre literatura greacă din Cipru, pe care o știu cel mai bine, am putea spune că face parte din cea a Greciei în sensul larg al cuvântului, dar cu diferențe și discrepanțe care au legătură cu faptul că am avut condiții istorice diferite, alte evenimente ne-au afectat istoric, și în același timp poziția noastră în apropierea Orientului Mijlociu a jucat rolul ei.

Domnica Rădulescu

Ca artist al exilului, această experiență și-a lăsat amprenta asupra tuturor celorlalte identități ale mele, inclusiv cea de mamă de copii născuți și crescuți într-o altă țară decât mine. În același timp, este foarte ușor ca un imigrant să devină un stereotip și să fie plasat într-o cutie, într-o formulă a imigrantului. Adesea, aceasta

începe cu simpla întrebare: „Where are you from?”, pusă de mii de ori în viața unui imigrant, mai ales în Statele Unite. Imediat, cu această întrebare se presupune o alteritate, și imediat se creează ideea neaparteninței, atât în mintea imigrantului, cât și a interlocutorului care pune întrebarea. Și da, a fi femeie imigrantă și om de artă prezintă o intersecționalitate complexă, toate aceste identități se pun în mișcare și hrănesc ori o serie de marginalizări, ori de traume, dar, în același timp, sunt și un prilej de creativitate și de a aprinde o scânteie în plus a imaginației. Arta cea mai autentică și răscritoare crește de multe ori la răscruce de traume, identități și visuri diferite, în spațiile dintre culturi, limbi și nostalgii diverse. Oate și câțiva cititori) îmi vor da dreptate.

Iulia Micu

Sub cupola uriașă a acestui virus care ne-a umbrat aproape un an întreg viețile, am văzut-o pe fiica noastră făcând primii pași, am auzit-o spunând primele cuvinte și cel mai adesea, prinși în avalanșa evenimentelor bebelușești, ne-am văzut obligați să uităm de orice pericol în favoarea rutinei tipice a unei familii în care tocmai s-a instalat o viață nouă. Așa am înțeles mai bine, sau, cu alte cuvinte, mi s-a confirmat, ceea ce intuiseam încă de la nașterea ei, și anume că așa cum, cu puțin timp înainte de asta, soarta nu s-a ferit să-mi arate cât poate fi de dură și de necruțătoare prin dispariția cuiva drag, tot așa, orice s-ar întâmpla, există acel ceva care nu poate lăsa viața să se anihileze total pe sine și că, inferent de context, aceasta nu încetează să se afirme, coeficientul de viață și cel de moarte din jurul nostru păstrând mereu un oarecare echilibru.

Paul Mandelbaum

Am fost la București cu ani în urmă. Pe lângă căldura și generozitatea imensă pe care mi-au arătat-o românii, îmi amintesc cu multă afecțiune de umorul înțepător care părea să facă parte din spiritul lor. Acest detaliu a fost evident încă de la sosirea mea. Fiind alergic la fumul de țigară, eram puțin neliniștit să vizitez o țară cunoscută drept paradisul fumătorilor. Bineînțeles, așa cum am anticipat, primul lucru pe care l-am observat în camera de la Hotelul Capșa a fost o scrumieră așezată pe birou. Când l-am întrebat pe administrator despre asta, m-a informat că nu au nicio „cameră pentru nefumători”, cum le ziceam eu, dar a continuat să mă asigure că nu sunt „constrâns să fumez”. Această utilizare spirituală a cuvântului „constrâns” mi se pare și acum ilară și do-

vedește nu doar simțul umorului românilor, ci și dragostea lor pentru limbă.

Cătălin D Constantin

Între visele mele se află o plimbare prin Sultanahmet Meydan, pe unde, desigur, îmi imaginez că m-aș întâlni cu Orhan Pamuk și cu personajele lui din Muzeul Inocenței, care, mai înainte de fi personaje și de a trăi o viață literară, au trăit o viață de oameni. Mă fascinează Istanbulul, mă fascinează istoria lui și iubesc nespuse Muzeul Inocenței, pe care îl vizitez de fiecare dată când ajung acolo. Interesul meu pentru acest muzeu e și profesional. Nu cred să existe o școală mai bună pentru a înțelege antropologia obiectului.

Romanele lui Orhan Pamuk m-au curcit de la prima lectură. Mă leagă de ele și o intuiție profesională din perioada în care eram foarte tânăr. Abia terminasem facultatea și lucram la o editură destul de cunoscută... Am citit *Mă numesc Roșu* și *Fortăreața Albă*, în engleză, și le-am propus imediat pentru traducere în română, entuziasmat, fără cea mai mică ezitare. Directorul editurii a respins la fel de imediat propunerea mea, cu un comentariu care mi-a paralizat orice argument: „Cine testează un turc în România?!”

Un an mai târziu, Orhan Pamuk a luat premiul Nobel, a fost tradus și publicat la altă editură, iar *Mă numesc Roșu* a fost cea mai vândută carte străină a celui an în România. Am fost supărat. Eram foarte tânăr. Astăzi, n-aș mai pune deloc la inimă un asemenea refuz. Iar dacă o să mă plimb vreodată prin Sultanahmet Meydan®, cu Orhan Pamuk, am alte lucruri să-i povestesc...

Revista este editată de
Asociația Creatorilor de Ficțiune (ACF).
Bulevardul Bălcescu, nr. 7, București.
© OPTm
ISSN 2734 - 5017
ISSN-L 2734 - 5017

REDACȚIA
Editor-șef: Cristina BOGDAN.
Redactori: Mihai ENE, Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI, Radu ALDULESCU, Catrinel POPA,
Enrique NOGUERAS, Roberto MERLO, Sebastián
TEILLIER, Adriana TITIENI IRIMESCU, Emanuela
ILIE, Diana DRAGOMAN, Ciprian HANDRU,
Bianca ZBARCEA, Bogdan COSCARU.

<https://optmotive.ro>
e-mail: optmotive@gmail.com